

Zatoraj delajmo, dokler je dan, kajti pride noč, v kateri nihče ne bo mogel kaj dobrega storiti!

Ko bi mi večkrat prav resno in živo premišljevali vrednost zlatega časa, vse boljše bi ga potem cenili, in vse boljše ga rabili, kakor ga sedaj rabimo! Končaje svoje pismo, ti še enkrat naročam: Za zlati čas naj ti bo prva skerb!

Bodi zdrav in vesel, in spominjaj se svojega pravega prijatla

Iv. Zarnika.

Koristne reči.

Tobak.

(Spisal B. Terzinski.)

Tudi tobak ali duhan (*herba nicotiana*, *nicotianum tabacum*) so, kakor krompir iz Amerike k nam prinesli. Pervo naznanilo od tobaka je prinesel Peter Roman Pane, Kolumbov spremljevalec, l. 1496. Ta je na otoku St. Domingo divjake videl tobakovo perje zvečiti in tudi kaditi zato, da bi se branili sitnim moskitom *). Nikdo naj pa ne misli, da so že takrat take lule imeli, kakoršne sedaj; te so še le potem iznajdili, ko je prišel tobak v Evropo. Peter Pane nam tako le pripoveduje: „Divjaki so tobakovega perja natergali, ga posušili, potem so veliko jamo skopali in celega notri naložili. Okoli jame so naredili še druge majhne luknjice, ki so v veliko segale. Črez luknjo so naložili derv in jih zažgali, potem pa je vtaknil vsak svojo dolgo cev v stransko luknjico, in začeli so kaditi, da jim je sape zmanjkovalo“. Take so bile tedaj prve pipe!

Od kod je ime tobak (druga slavjanska narečja pišejo tabak), se ne vé, ali od otoka Tabago, ali od tobačnih cev, ktere Mehikanci imenujejo „tabako“. V Evropo je tobak zanesel francoski poslanec Jean Nico, † l. 1560, in po njem se tudi imenuje rastlina „*Nicotiana*“. Pri nas je tobak iz časov tridesetletne vojske v navadi; tuje trume so ga bile namreč na Nemško zanesle; od tod pa se je širil po sosednjih slovanskih in slovenskih deželah. Vkljub vsemu prepovedovanju vladarjev in duhovnov je prišel tobak le kmali v navado. Kako so v ti-

*) Moskiti so v Ameriki taki merčesi, kakor pri nas komarji, samo da je njihovo pikanje bolj strupeno.

stih časih vladarji skerbili, da bi se ne bil tobak raznesel, spričuje nam to, da so bile še celó postave razpisane, ki so vsakega, kdor bi tobak kadil, kaznovati zapovedale. Toda, kakor se tudi današnji dan lahko prepričamo, ravná se vselej raji proti postavam, nego po postavah. Tako je bilo tudi takrat. Čim bolje je bilo prepovedano tobak kaditi, tim manje so tobakarji prepovedi spolnovali, in ker so slednjič vlade videle, da tobaka ne bo mogoče popolnoma odpraviti, ga dovolijo kaditi, in od tega časa se je za soljo tobaka naj več prodalo. Možjé, še celó žene so ga sim in tje kadile in duhale; čikajo ga pa navadno le bolj sirovi ljudjé.

Tobak ima omotičen strup v sebi, tako da neprivajen organizem v omotico pripravi; ko se ga pa človek privadi, mu ne škoduje toliko. Odraščenim ljudem ne škoduje, ako ga zmerno kadé; če pa ga kdo nezmerno kadi, mu škoduje. Posebno škodljivo ga je pred jedjo kaditi, kajti človek se takrat preveč izpljuje.

Tobak duhati ali v nos devati je za tiste, ki niso nanj privajeni, pri očesnih boleznih zdravo, toda ne preveč; za privajene je pa to za nosne mreže in živce zeló škodljivo. V zdravilstvu se tobak rabi samo pri reomatičnih zobnih bolečinah. Z vodo, v kateri se je tobakovo perje kuhalo, se preženó živalske uši; tudi zeljate uši se lahko s tem odpravijo; žlindra pa, ki se nabira v tobačnih cevih in pipah, je še enkrat bolj omotična, nego tobak.

Vidi se, da je tobak po eni strani sicer koristna, pa še veliko bolj škodljiva rastlina; kajti, ako današnji dan pogledamo po svetu, vidimo, da vsak naj manji smerkovec, ki je še komaj iz plenic zlezel, tobak kadi; posebno pa se tega lahko prepričamo po mestih pri sirovi, zapuščeni mladini. Da bi res imeli takega Nikodemca, ki bi paglovcem čike iz ust zbijal, pa namesto da bi jim tobaka kupil, naj bi jim dal kaj navadnega, gorkega za ušesa *).

*) Pripoveduje se, da bo moral sedaj vsak, kdor tobak kadi, zato davek plačevati. Če bo res tako, se bo tobak pri takih pagloveh nekoliko uperl. Zdravo bi bilo.